

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО НАГЛЯДУ ЗА НЕБАНКІВСЬКИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

Державне регулювання діяльності небанківських фінансово-кредитних установ здійснюється шляхом безпосередньо регулюванням та наглядом за їх діяльністю. Обґрунтуємо, як співвідносяться такі поняття як регулювання, нагляд та законодавство, що регулюють діяльність небанківських фінансово-кредитних установ. Так, регулювання можна визначити як сукупність методів, форм та інструментів, які використовує держава через уповноважені органи на регулювання економічних та соціальних процесів, що виникають на ринку небанківських послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг. При цьому слід зазначити, що держава через уповноважені органи використовує як економічні, так і адміністративні інструменти. Економічні методи включають фінансування та стимулювання, а також оподаткування діяльності небанківських фінансових установ. До адміністративних інструментів відносяться ліцензування, встановлення обсягів статутного капіталу, нормативів платоспроможності, ліквідності та інше. Серед цілей адміністративних методів є інформування учасників ринку небанківських фінансових послуг про зміни у законодавстві щодо певних норм та нормативів [4].

Національний банк України здійснюватиме такі види нагляду за діяльністю на ринку небанківських фінансових послуг [2]:

- пруденційний нагляд (нагляд за дотриманням пруденційних нормативів та інших вимог до діяльності, установлених законодавством України);

- нагляд за ринковою поведінкою (нагляд за дотриманням фінансовою установою вимог до ведення діяльності, які передбачають відкритість і прозорість такої діяльності, бездоганну ділову репутацію власників та менеджменту, добросовісність та справедливе ставлення фінансової установи до клієнтів, увагу до їх потреб (надання якісних послуг, реклама, розкриття інформації, залучення посередників тощо), добросовісну конкуренцію щодо інших фінансових установ, недопущення шахрайства чи іншої протиправної діяльності, а також належну внутрішню організацію фінансової установи, яка забезпечує контроль за дотриманням вищезгаданих правил).

- важливим елементом нагляду за небанківськими фінансовими установами стане нагляд на консолідованій основі. Фінансові групи, особливо ті, що поєднують банківську та страхову діяльність, набувають все більшого значення в Україні. І такі об'єднання передбачають певні ризики: внутрішньо групові транзакції створюють можливості для уникнення регуляторних обмежень, є ризик зазнати втрат від поширення труднощів на всі бізнес-одиниці фінансової групи. Складні організаційні структури фінансових груп знижують рівень прозорості, є також проблеми щодо конфлікту інтересів та зловживання економічною силою. Використання Національним банком України нових інструментів нагляду за діяльністю небанківських фінансових груп сприятиме досягненню ефективності та прозорості ринку, євроінтеграції і наближенню до світових стандартів.

Фінансові компанії (крім тих, які мають право надавати гарантії) підлягатимуть пруденційному нагляду лише в частині дотримання мінімального рівня власного капіталу. Основним видом нагляду за діяльністю фінансових компаній буде нагляд за ринковою поведінкою [2].

Для страхових компаній, кредитних спілок та фінансових компаній, які мають право надавати гарантії, пруденційний нагляд здійснюватиметься з метою забезпечення стійкості й стабільності таких установ та фінансової системи загалом, а також захисту інтересів клієнтів та кредиторів.

Національний банк України здійснюватиме нагляд за діяльністю на ринку небанківських фінансових послуг у формі безвиїзного та виїзного нагляду (інспекційних перевірок) [2].

Власне наглядовий орган має бути організований з урахуванням вимог, створюваних цими елементами нагляду. Як мінімум повинні діяти підрозділи, котрі спеціалізуються на вимірюванні та аналізі різних типів ризиків. Також необхідно внести зміни до стандартів корпоративного управління в наглядовому органі. Насамкінець зазначимо, що вдосконалення системи пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ передбачає врахування останніх тенденцій розвитку державного регулювання у країнах ЄС у посткризовий період. З огляду на це можна запропонувати до запровадження відповідну систему фінансового регулювання, нагляду та контролю в Україні (див. рис. 1).

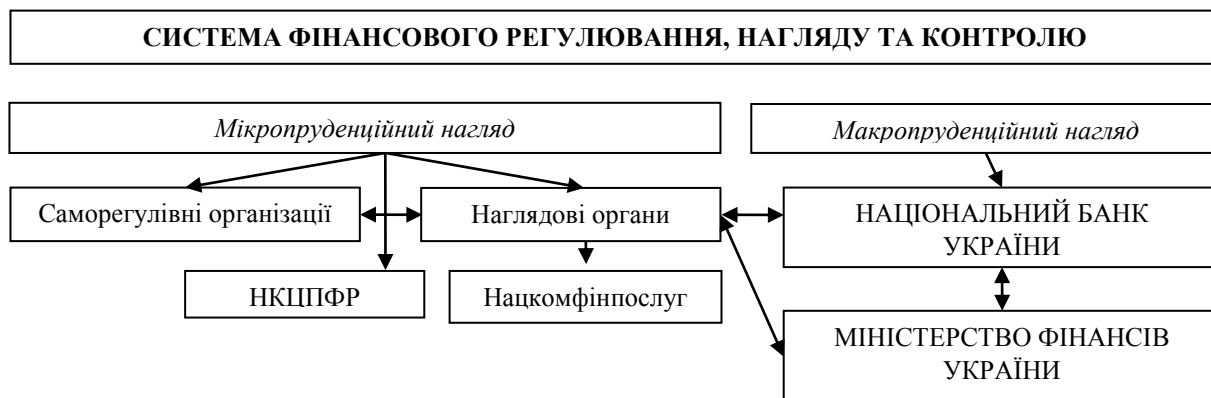

Рис. 1. Система фінансового регулювання, нагляд та контроль [1]

Зауважимо, що сьогодні існує багато проблем, які, зокрема, стосуються узгодженості дій та обміну інформацією між регуляторами (в тому числі з боку саморегульвних організацій). У рамках відповідного законопроекту може бути розв'язано, наприклад, проблему обміну інформацією між органами виконавчої влади, що, у свою чергу, забезпечить підвищення ефективності макропруденційного нагляду з боку Міністерства фінансів України та Національного банку України.

Такий законопроект повинен передбачати:

- внесення змін до змісту інформації, що періодично надається учасниками ринків фінансових послуг;
- уведення нових вимог до забезпечення фінансової надійності професійних учасників ринків фінансових ринків (зокрема і ринку недержавного пенсійного забезпечення);
- встановлення нормативів, яких мають додержуватися професійні учасники ринків фінансових послуг;
- зобов'язання стосовно впровадження учасниками ринку внутрішнього контролю та управління ризиками [3].

Отже, можна зробити висновки, що регулювання та нагляд за небанківськими фінансовими установами у різних країнах здійснюється різноманітними органами, що мають певні повноваження у регулюванні діяльності тих чи інших посередників. Важливим моментом при цьому має бути рівномірність у регулюванні, що створює рівні конкурентні умови доступу до фінансових ресурсів та забезпечує захист споживачів фінансових послуг, адже недотримання фінансовими установами нормативних вимог є прямою загрозою до порушення прав споживачів фінансових послуг. Індикатором ефективності державного регулювання та нагляду є низька волатильність небанківських фінансових установ, а також покращення їх якісних показників. Розробка інструментарію щодо оцінки якості надання послуг небанківськими іми установами є перспективою подальших досліджень.

Список літературних джерел:

1. Іваницька О. М. Особливості регулювання розвитку вітчизняного ринку цінних паперів в умовах глобалізації / О. М. Іваницька, Г. М. Терещенко // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 16/1. – С. 376–380.
2. Путівник для небанківських фінансових установ. Національний банк України. 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guide-book_for_non-bank_financial_institutions.pdf?v=4
3. Терещенко Г.М., Мусатова Т.А. Посилення пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами. Наукові праці НДФІ № 1 (74), 2016 – С. 95-106
4. Черкашина К. Ф. Ефективність державного регулювання та нагляду за небанківськими фінансово-кредитними установами / К. Ф. Черкашина // Modern Economics. – 2018. – № 11(2018). – С. 154-159.